

Rizika a příležitosti postkalamitní situace na příkladu protipožárních opatření

Petr Čermák

Červenohorské sedlo, 6. 10. 2022

Interreg
Austria-Czech Republic
European Regional Development Fund

- MENDELU
- Lesnická
- a dřevařská
- fakulta

ztížení věkové diferenciace

limitace změny dřevinné skladby –
nedostatkem sadebního materiálu...

limitovaný prostor pro přirozenou
obnovu (extrémní klimatické podmínky
na holinách, legislativní či provozní
omezení...)

ztížení přechodu
na nepasečné hospodaření

dočasně znatelně zvýšené riziko
lesního požáru

...

KŮROVCOVÁ KALAMITA

ADAPTAČNÍ OPATŘENÍ

obecné zvýšení tlaku na změny
hospodaření pro zabránění
opakování kalamit

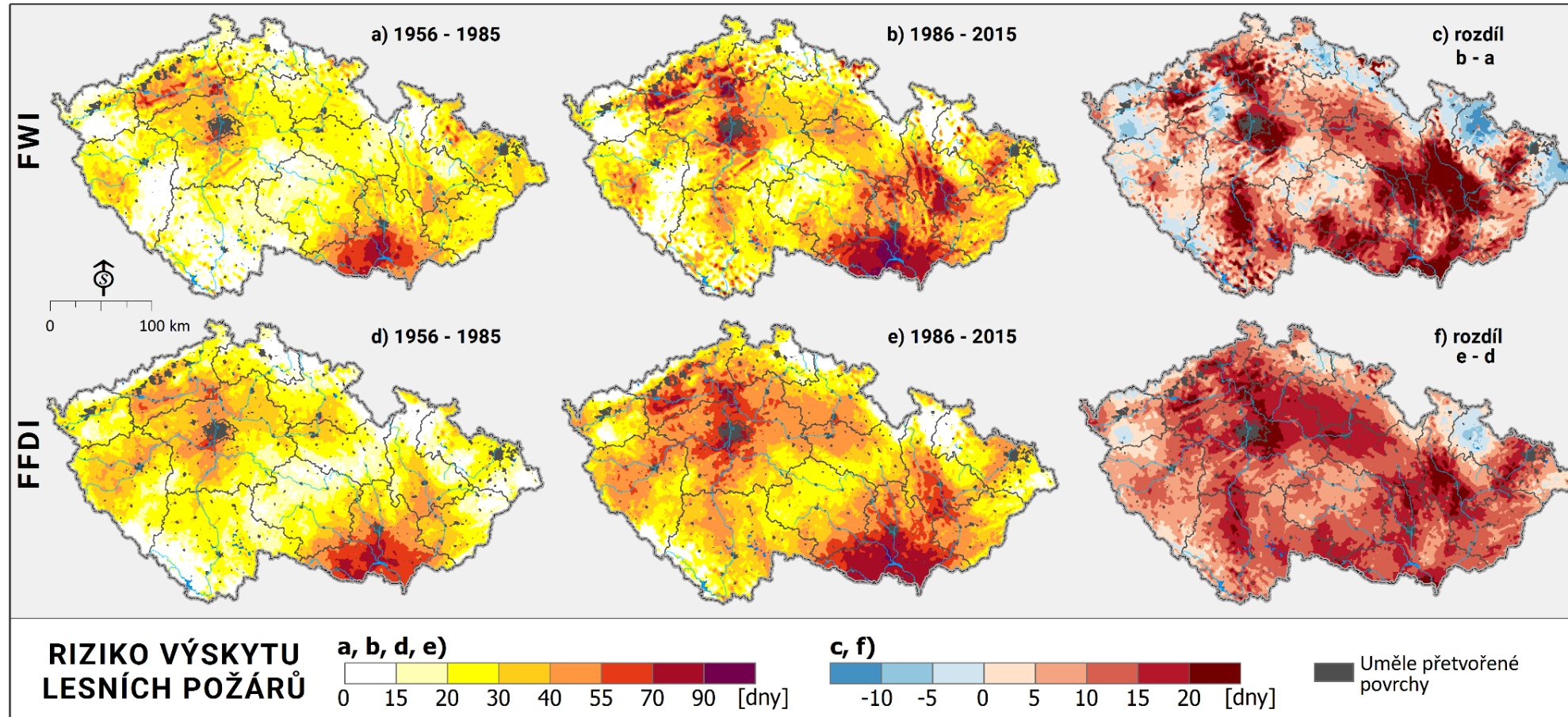
možnost výrazné změny dřevinné
skladby (kde to stanoviště a další
okolnosti dovolí)

prolomení bariér: přijetí odmítaných
postupů, vynucená řešení (např.
obnova pionýrskými dřevinami
z nedostatku sadebního materiálu),
která pomáhají změnit paradigmatata

příležitost realizovat
protipožární opatření

...

Riziko vzniku požáru roste a poroste – riziko dané počasím

Průměrný počet dní (a, b, d, e) s vysokým rizikem výskytu požáru podle indexů lesního požáru FWI a FFDI a rozdíl (c, f) mezi lety 1986–2015 a 1956–1985 pro období duben–září. Výpočet je založen na meteorologických datech v rastru 500 × 500 m a zohledňuje převládající typ využití území.

Zdroj:

www.firerisk.cz

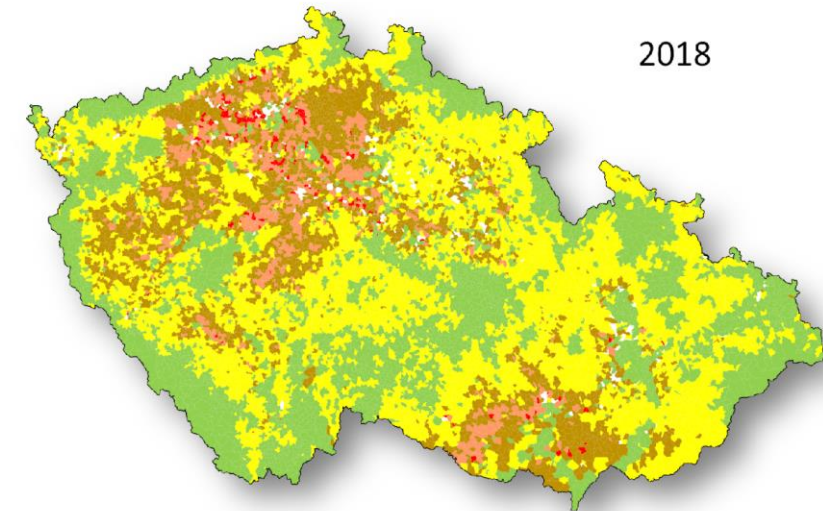
V období 2001–2010 bylo v České republice zaznamenáno 7521 lesních požárů, v následujícím desetiletí 2011–2020 pak již téměř 14 100 lesních požárů (data Ministerstva vnitra – generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky).

Jen v posledních čtyřech letech (2018–2021) bylo v ČR 7594 lesních požárů, tj. přibližně stejně jako za celé desetiletí 2001–2010.

Riziko vzniku požáru roste a poroste – riziko dané stanovištěm

Klasifikované stanovištní riziko v celoplošném zobrazení pro nedávný/aktuální stav (2018), projekce k roku 2050 a změna rizika pro toto období na bázi lesnické typologie a klimatických projekcí, zobrazeno v prostorových jednotkách katastrálních území.

POŽÁRNÍ RIZIKO - LESNÍ STANOVIŠTĚ

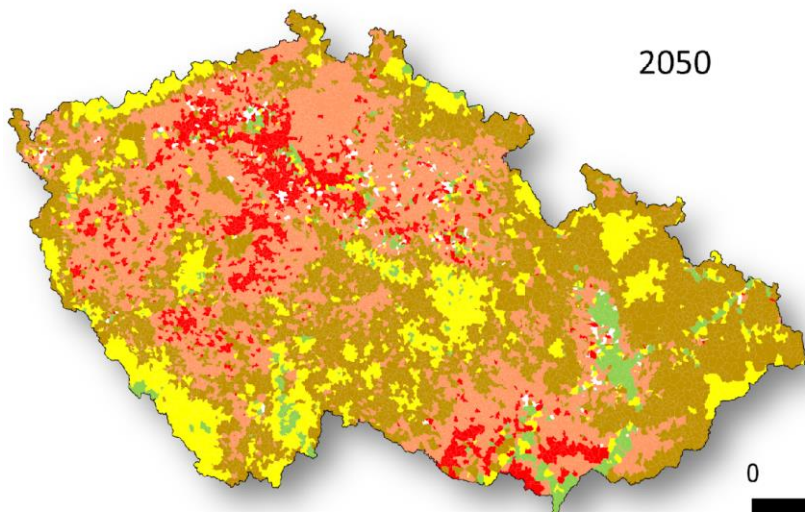

Stanovištní požární riziko (% plochy zalesněných KÚ)	2018	2050
0 - 0.2	18%	4%
0.2 - 0.4	54%	15%
0.4 - 0.6	22%	41%
0.6 - 0.8	4%	31%
0.8 - 1	0%	8%

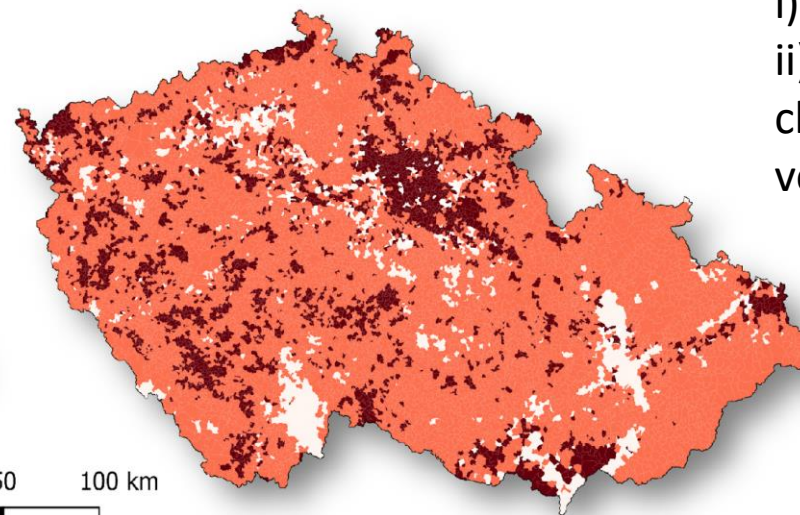
0 až 0,2 – nízké riziko
0,2–0,4 – mírně zvýšené
0,4–0,6 – střední
0,6–0,8 – vysoké
0,8–1 velmi vysoké

Změna rizika

○ 0 - 0,1   ● 0,1 - 0,3   ● nad 0,3

0 50 100 km

V hodnocení míry rizika požárů podle charakteru stanoviště jsou zahrnuty
i) vláhové poměry stanoviště,
ii) morfologie terénu, potenciální charakter
iii) přízemní a iv) dřevinné vegetace.

Zdroj: Trnka et al. 2020

<https://www.firerisk.cz/download/3b0abb5e742a6eb238f0d577bf31aa46/p1-metodika-final.pdf>

Agregované požární riziko holin a nárostů na nich je vysoké

Do agregovaného požárního rizika se zohledňují následující parametry:

- stanoviště dle souboru lesních typů (SLT)
- lesní vegetace (dřevinná skladba, věk/růstová fáze porostu, zápoj/zakmenění)
- plošný podíl souší

Mezi rizikové patří plochy lesních porostů:

- **s podílem souší větším než 20 %**
- s nejvyšším stanovištním rizikem 0,8–1,0 – jedná se převážně o stanoviště výrazně suchá, slunné svahy a hřbety, vysýchavé substráty, stanoviště se ztíženým hašením (morfologie terénu)

Dalšími výraznými rizikovými místy jsou:

- **holiny (především na sušších stanovištích)**
- **nárosty na nich vzniklé (především na sušších stanovištích)**
- borové porosty na sušších stanovištích – kromě zapojených středněvěkových a dospělých porostů
- **řídké jehličnaté porosty na sušších stanovištích**

Zdroj: Trnka et al. 2020

<https://www.firerisk.cz/download/3b0abb5e742a6eb238f0d577bf31aa46/p1-metodika-final.pdf>

Obnova na holinách = příležitost pro protipožární opatření

Obecně: **je a bude věcí celospolečenské diskuze (velmi komplikované) určit hranici a limity toho, jak obecně přistupovat k lesním požárům. A vzhledem k stoupajícímu riziku a s tím i četnosti a rozsahu požárů to bude nutné.** Na jedné straně existuje zcela oprávněná a opodstatněná tolerance lesních požárů jako přirozených disturbancí, na druhé straně opět zcela oprávněná a opodstatněná nutnost zajistit v naší velmi hustě zalidněné a využívané krajině ochranu majetku (včetně lesů) a zdraví obyvatel. Tj. je potřebné mít široké spektrum možných protipožárních opatření a ta využívat dle míry rizik a dalších okolností. Některé lze realizovat v rámci obnovy na kalamitních holinách relativně snadno a jsou navíc v synergii s dalšími cíli.

Obnova kalamitních holin je příležitostí pro snížení jak aktuálního tak budoucího požárního rizika mimo jiné prostřednictvím:

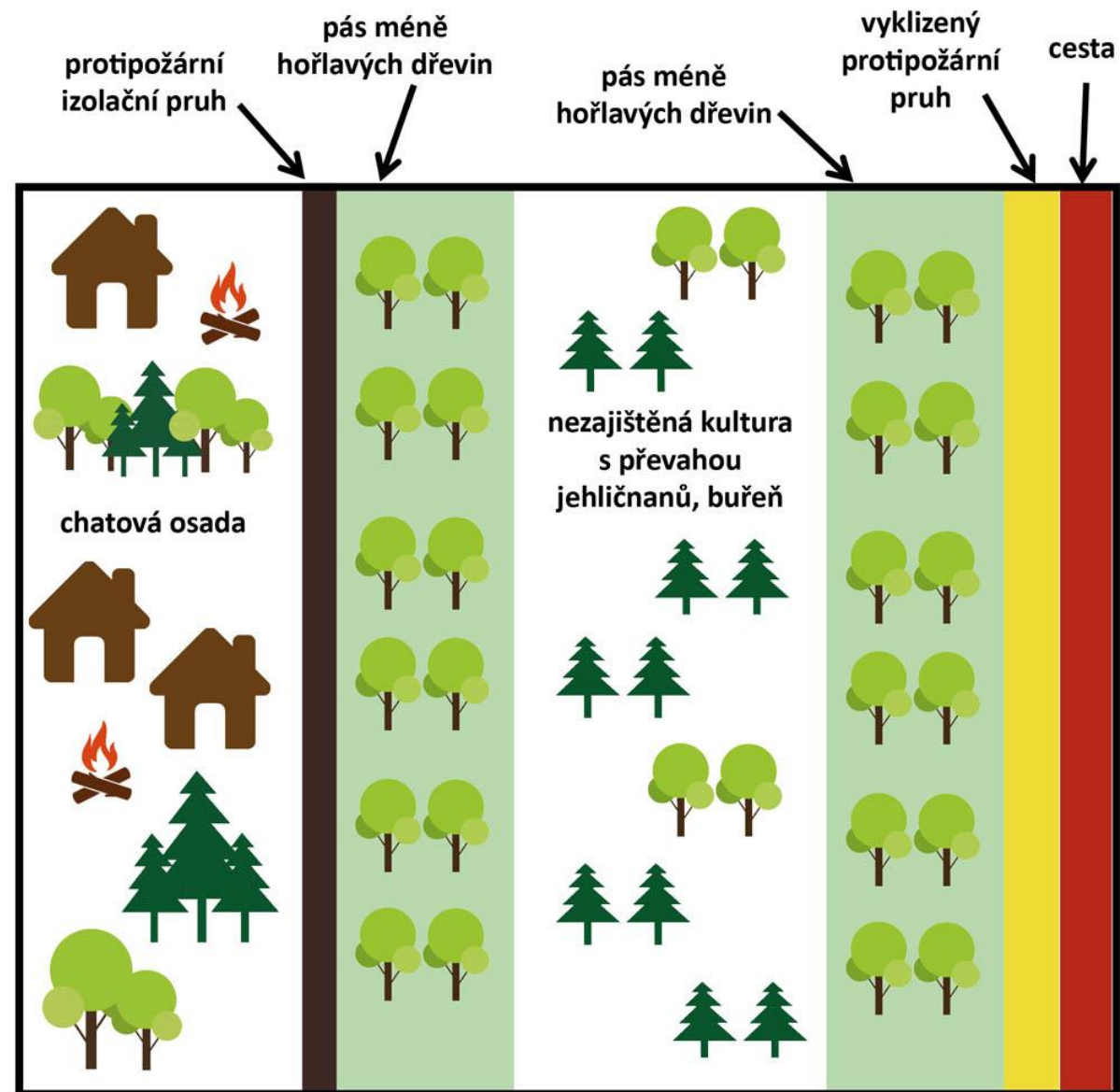
- **změny dřevinné skladby** – předstižná obnova přípravných dřevin (snížení rozvoje buřeně, vytvoření podmínek pro cílové dřeviny), snížení podílu smrku a borovice, smíšení nejlépe jednotlivé nebo hloučkovité (případně v řadách);
- **dostatečného rozčlenění porostů a dopravního zpřístupnění lesa** – rozčleňovací průseky (pásy), zajištění průjezdnosti cest pro požární techniku;
- Případné snižování množství zápalného materiálu a jeho dislokace – např. přerušovat valy klestu prolukami a situovat je tak, aby ve spádnici nebyly nad sebou;
- **vytváření specifických protipožárních opatření** – realizace pásů / pruhů jejichž cílem je snížení rizika zapálení nebo zpomalení, znesnadnění šíření požáru; **jejich realizace na holině je často finančně i provozně snazší.**

Možná opatření proti lesním požárům na holinách

Protipožární izolační pruhy = 1–3 m široký pás zbavený vegetace a humusu (až na minerální půdu), při velmi vysokém riziku se zřizují tyto pruhy souběžně dva v rozestupu ca 20 m, údržba pruhů se podle míry rizika provádí buď sezónně (obvykle od 1. 3. do 30. 10.) nebo celoročně.

Vyklizené protipožární pruhy = pruhy kolem komunikací s významným rizikem vzniku požáru, do vzdálenosti min. 5–10 m od cesty se vyklidí hořlavý materiál (suchá buřeň, prořezávkový materiál, těžební zbytky apod.).

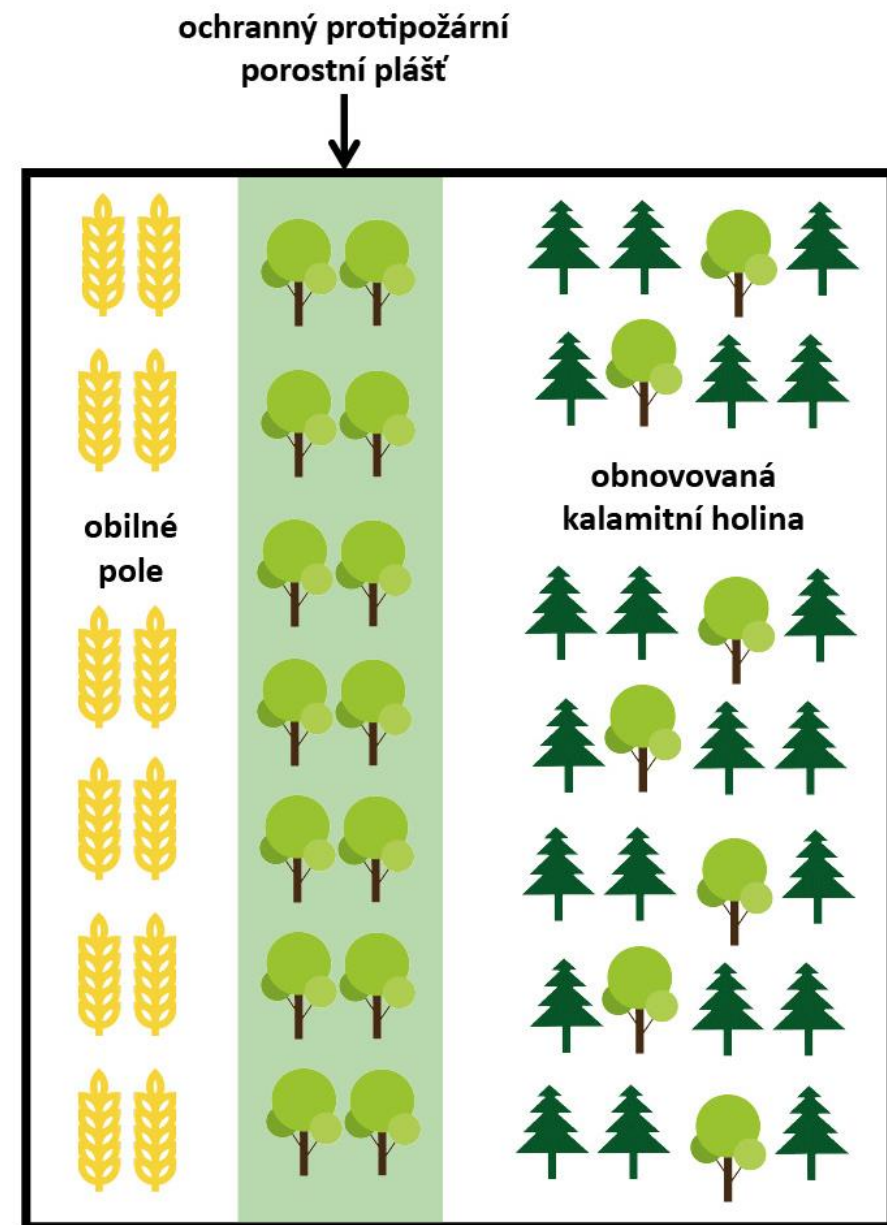
Pásy méně hořlavých dřevin = zakládány na holinách, listnáče např. lípy, javory, olše, osika...; rozčleňují komplexy tvořené převážně jehličnatými dřevinami s vyšší hořlavostí; šíře cca 20 m (na svazích a v rizikových lokalitách i širší).

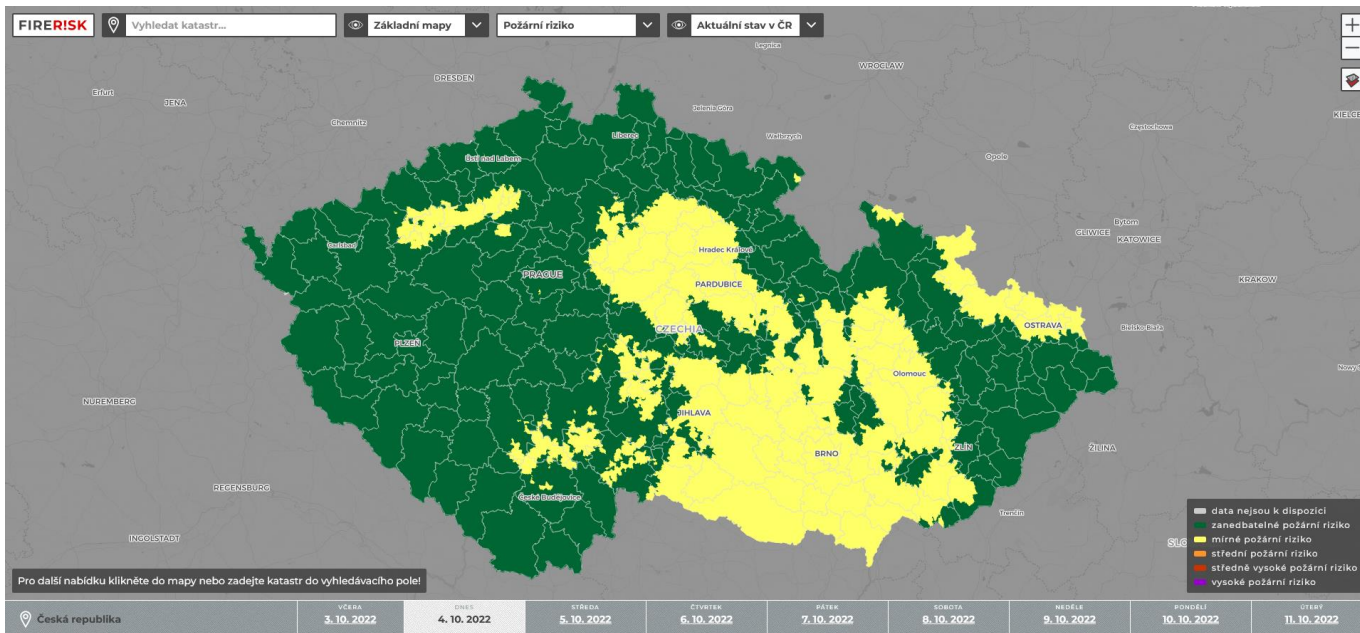
Možná opatření proti lesním požárům na holinách

Ochranné protipožární porostní pláště = na okrajích lesních porostů vedle pozemků nelesních z nichž hrozí zapálení nebo šíření požárů do lesa; šíře minimálně 20 m a tvoří je méně hořlavé listnaté dřeviny, zejména druhy dobře kryjící půdu s dobře se rozkládajícím opadem (lípa, javor, olše) pěstované v řidším sponu; odstraňuje se odumřelý hořlavý materiál (suchá buřeň, klest, souše, těžební zbytky).

uplatnění principu předběžné opatrnosti – realizace opatření, jejichž naléhavost pravděpodobně bude narůstat, opatření, která lze na holině realizovat snáze, než ve vzrostlých porostech

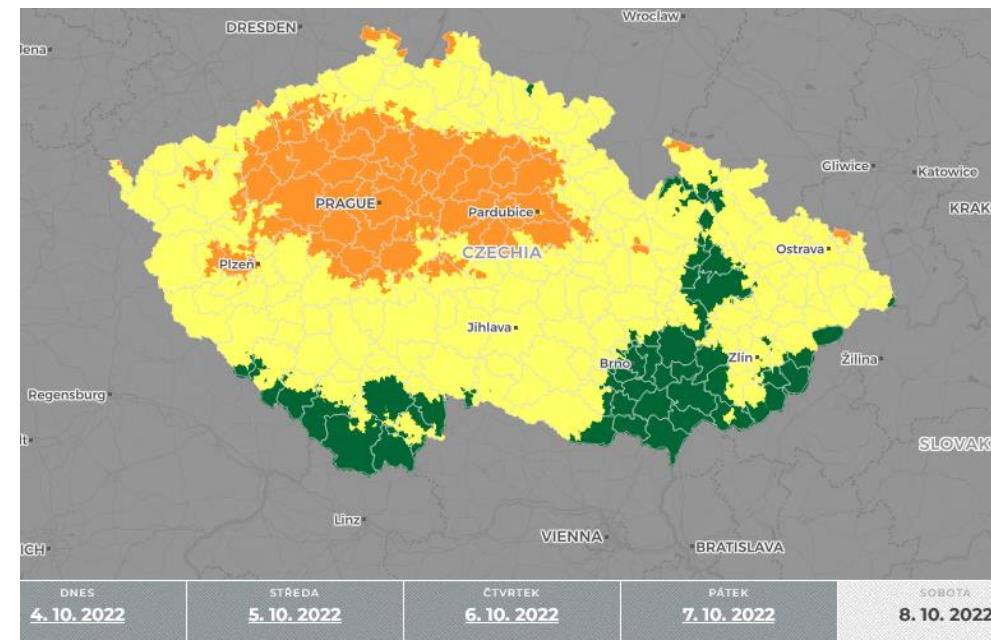

FIRERISK

www.firerisk.cz

Certifikované metodiky

vznikly v rámci projektů "Vyhodnocení rizika a návrh opatření pro prevenci vzniku a šíření přírodních požárů v bezprostředním okolí povrchových zdrojů pitné vody včetně zohlednění důsledků změny klimatu" (VH20202021053); "Prognóza, indikace rizika a prevence vzniku přírodních požárů v kontextu aktuálního stavu poznání a podmínek změny klimatu" (VH20172020025):

- ✓ **Vyhodnocení rizika a předpověď přírodních požárů v bezprostředním okolí povrchových zdrojů pitné vody**
- ✓ **Prevence vzniku a šíření přírodních požárů v bezprostředním okolí povrchových zdrojů pitné vody včetně metod pro odhad důsledků případného výskytu**
- ✓ **System indikátorů rizik přírodních požárů (ověření různých postupů stanovení rizika vzniku přírodních požárů) včetně návodu na použití integrovaného předpovědního systému**
- ✓ **Doporučená adaptační a mitigační opatření v rizikových oblastech výskytu přírodních požárů s přihlédnutím k měnícímu se klimatu**

- PO 1 | Posílení výzkumu, technologického rozvoje a inovací
  - PO 2 | Životní prostředí a zdroje
  - PO 3 | Rozvoj lidských zdrojů
  - PO 4 | Udržitelné síť a institucionální spolupráce
- AI SDF-LAB
- nATCzwork

el.cz.eu - IBOX - PO 4 - Udržitelné síť a institucionální spolupráce - Přeshraniční řízení rizik v lesnictví

Přeshraniční řízení rizik v lesnictví

Základní informace o projektu

DĚLKA TRVÁNÍ PROJEKTU:	ALOKOVANÉ PROSTŘEDKY EFRR:
01.01.2021 - 31.12.2022	224 463,40 €
ČÍSLO PROJEKTU:	ZKRATKA:
ATCZ251	FORRISK

Přehled hlavních výstupů projektu

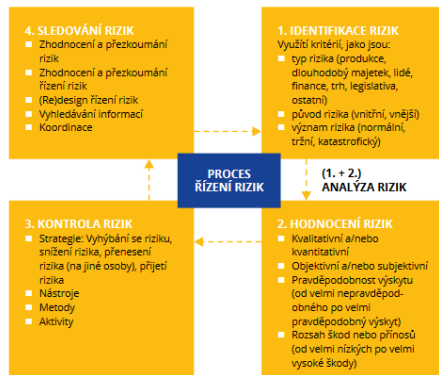
- První výstup projektu FORRISK se zaměřil na porovnání dvou států - Rakouska a České republiky, zvláště jejich vzájemných příhraničních regionů, v oblasti lesnictví, lesnické praxe, rizik, zákonných předpisů a doporučení do budoucna.
- Druhý výstup projektu FORRISK je manuál pro řízení budoucích krizí a rizik v lesnictví. Zahrnuje komplexní přehled doporučení, jak řešit aktuální a předpokládané problémy s ohledem na porostní typ, stanovištní podmínky a velikost lesního majetku.
- Třetím výstupem jsou webové stránky fungující jako systém včasného varování poskytující návrhy hospodářských opatření včetně aktuálních informací pro včasnou eliminaci rizik a v neposlední řadě doporučení pro minimalizaci ekonomických i ekologických ztrát včetně omezení ekosystémových služeb.

Více na informací viz www.at-cz.eu/cz/ibox/po-4-udrzitelne-site-a-institucionalni-spoluprace/atcz251_forrisk/dokumenty

Co je riziko a jak ho řešit?

Rizika jsou události nebo faktory (a pravděpodobnosti jejich výskytu), které mají negativní dopad na cíle hospodaření (nahlíženo z různých hledisek zainteresovaných stran, např. vlastníků lesů, myslivců, návštěvníků lesů a veřejnosti). V lesnictví jsou rizika často spojená s narušením

lesa a lesního prostředí a přírodními katastrofami způsobujícími škody v lesích. Strukturované řízení rizik lze vizualizovat jako opakující se proces zahrnující fáze identifikace, hodnocení, kontroly a monitorování rizik (Obrázek 2).

Obrázek 2: Příklad cyklický strukturovaného procesu řízení rizik

FORRISK

Přeshraniční řízení rizik v lesnictví

www.at-cz.eu/cz/ibox/po-4-udrzitelne-site-a-institucionalni-spoluprace/atcz251_forrisk

Rakousko-Česká republika

Evropský fond pro regionální rozvoj

Obnova lesa po kalamitě

Důležitá doporučení pro obnovu:

- při výběru druhů dřevin je třeba odhadnout rizika spojená s měnícími se stanovištními a klimatickými podmínkami;
- preferovat přirozenou obnovu (stanovištně vhodných druhů dřevin) se začleněním pionýrských dřevin nebo dvoufázové obnovy s využitím pionýrských dřevin jako zástínu pro klimaxové dřeviny; www.uhul.cz/ke-stazeni/generel-obnovy
- pro výsadbu používat jedince vysoké kvality a vhodné proveniencí, nakládat s dřevinami opatrně a používat vhodné metody výsadby (podle velikosti rostlin a vlastností stanoviště);
- k obnově používat silné a zdravé, stanovišti odpovídající semenáčky, či vhodné kvalitní osivo, zejména pokud v lesních školkách nejsou k dispozici sazenice vhodných proveniencí dřevin;
- vhodný návrh výsadby podle růstové dynamiky a kompetičních vlastností druhů dřevin;
- přednostně významně (alespoň dočasně) snižovat stavy zvěře v oblastech s velmi vysokým vlivem zvěře a/nebo chránit rostliny před poškozením zvěří (oplocenky a individuální ochrana stromů);
- snižit proudění vzduchu na kalamitních plochách většího rozsahu (např. ponecháním stojících mrtvých stromů, vytvářením hromad z kletu).

Pro doporučení v České republice viz – www.uhul.cz/ke-stazeni/generel-obnovy

Pro doporučení v Rakousku viz – www.land-oberoesterreich.gv.at/files/publikationen/Forst_Laubholz.pdf (Deciduous tree species – the right path to success)

Možnosti obnovy

Přirozená obnova (sekundární sukcese)

Kombinace přirozené a umělé obnovy

Umělá obnova výsadbou, sítí

– manuál pro řízení budoucích krizí a rizik v lesnictví
 – webové stránky – rozcestník usnadňující včasné varování, poskytující návrhy hospodářských opatření včetně aktuálních informací pro včasnou eliminaci rizik